

ANYÍREGYHÁZI TÍRPÁKSÁG ÁTTELEPÜLÉSÉNEK LEVÉLTÁRI FORRÁSAI SZLOVÁKIÁBAN

I.1.

A második világháború befejezését követően Csehszlovákia felszabadulásával a külföldön élő szlovákok és csehek széles körében elterjedt a vágy, hogy visszatérjenek a valamikori szülőföldre. A repatriáció néven beindult folyamatot a csehszlovák kormány jogilag kétoldalú szerződéssel biztosította a Szovjetunióval, Romániával, Jugoszláviával és Bulgáriával. Az említett négy országon kívül is sokan tértek "haza", többek között Franciaországból, Németországból, Lengyelországból, Ausztriából és más államból, holott ezekkel az országokkal nem született megegyezés a csehek és szlovákok visszatéréséről.¹

A Magyarországon élő szlovák és cseh nemzetiségű ill. származású polgárok kérdése más vonatkozású volt. Az államhatalom részéről visszatérésük elsősorban nemzeti és politikai célként, a szlovákiai magyar kisebbséggel szemben pedig eszközként szolgált. A Telepítési Hivatal 1945. szeptember 1-én foglalkozott érdemileg először a magyarországi szlovákok és csehek repatriálásával a Szövetséges Ellenőrző Bizottság csehszlovák delegációjának repatriációs osztályával folytatott megbeszélésén.² Létrehoztak egy különleges osztályt a Szlovák Antifasiszta Frontjának /SzAF/ szlovák szekciójával karöltve. A szlovák szekció e küldetésében jelentős szerepet vállalva, tevékenységét három irányban szándékozott folytatni a magyarországi szlovákok és csehek körében: a nemzeti öntudat felébresztésére az áttelepülés szervezésére és magára az áttelepülésre összpontosítva.³ A szlovák szekció vezetőinek álláspontja fokozatosan alakult ki és változott, de elsődleges célja a szlovákok Szlovákiába való áttelepülése volt. Az áttelepülés gyökere a két világháború közti időszakra nyúlik vissza, kezdeményezői a dél-alföldi szlovákság képviselői voltak.⁴ A magyarországi szlovákság áttelepülését a londoni emigráns csehszlovák kormány is pártfogása alá vette, feltételezve, hogy ezzel majd véglegesen megoldja a szlovákiai magyarság kérdését. Ezt megelőzően 1945. júniusában a SzAF szlovák szekciójának 40 tagú küldöttsége Csehszlovákiában járt és tájékoztatta a kormány tagjait a magyarországi szlovákok áttelepülési szándékáról.⁵ Ez a látogatás még a potsdami értekezlet előtt történt, amikor még nem lehetett biztosan tudni, hogyan viszonyulnak a nagyhatalmak a szlovákiai magyarság egyoldalú kitelepítéséhez, melyet Beneék szorgalmaztak.

Az amerikai külügyminiszter J. O. Byrnes 1945. októberében a prágai és budapesti nagykövetet rendeletben utasította, hogy értesítsék a magyar ill. cseh-

szlovák kormányt - a konferencián a németek kitelepítéséről hozott döntés nem vonatkozik a szlovákiai magyar nemzeti kisebbségre. Ugyanakkor a két fél tudomására hozta, hogy Washington örömmel venné, ha a magyar és a csehszlovák kormány közösen találna megoldást.⁶ Nagyon leegyszerűsítve a dolgot, a két kormány közti tárgyalások végül is azt eredményezték, hogy 1946. február 27-én Budapesten, Gyöngyösi magyar külügyminiszter és Clementis csehszlovák külügyi államtitkár aláírta a lakosságcsere egyezményt. Az egyezmény alapelve az volt, hogy a csehszlovák kormány annyi szlovákiai magyart jelöl ki áttelepítésre, ahány magyarországi szlovák önkéntesen jelentkezik Csehszlovákiába való áttelepülésre.

1.2.

Az egyezmény aláírását megelőző prágai tárgyaláson a két fél megegyezett a kölcsönös lakosságcsereben és a levéltári források arra utalnak, hogy a szerződés konkrét tartalmában is.

Ezt támasztja alá a Megbízottak Testületének 1946. február 15-i 33. ülésének anyaga, melyen a Testület az egyezmény II. cikkelye értelmében elfogadta a Csehszlovák Áttelepítési Bizottság /CsÁB - ČsPK/ szabályrendeletét.⁷ A jegyzőkönyv alapján a CsÁB feladata volt végrehajtani az egyezmény értelméből ki folyó összes előmunkálatokat a magyarországi szlovákok és csehek áttelepülését illetően. A CsÁB-nak 4 szerve volt Magyarországon.⁸

- 1. kormánymegbízott
- 2. központi hivatal
- 3. területi kirendeltségek
- 4. bizottsági kirendeltségek

Minket elsősorban a központi hivatal és a területi kirendeltségek szerkezete és nem utolsó sorban azok tevékenysége foglalkoztat, melyen keresztül képet kaphatunk a nyíregyházi szlovákság- tirpákság áttelepüléséről.

A központi hivatal székhelye Budapesten volt, ahonnan irányították és koordinálták a Bizottság magyarországi tevékenységét. A központi hivatalt a titkárság és nyolc szakosztály /szervezési, jogi, propaganda, gazdasági, közlekedési, kulturális-népművelési, statisztikai és szociális-egészségügyi/ alkotta. Magyarország szlovákok által lakott vidékein területi kirendeltségek alakultak azzal a céllal, hogy a megszabott földrajzi területen belül az áttelepülést szervezzék. A területi kirendeltségek személyzetét a hivatalvezető, tudományos munkatárs, gazdasági előadó, segédszemélyzet, katonai egység és a gépkocsivezetők alkották. Ezen kívül minden egyes területi kirendeltség mellett működött egy ún. "mozgó egység" /pohyblivá brigáda/, melynek elsődleges feladata az áttelepülés propagálása volt.⁹

Az ország területén 16 területi kirendeltséget állítottak fel, később ez a szám 18-ra nőtt. Ezek a következők voltak: 1. körzet: Budapest, 2. Budapest környéke, 3. Aszód /Gödöllő, Vác, Aszód/, 4. Kiskőrös /Pest megye déli része/, 5. Esztergom /Pest megye észak-nyugati része valamint Esztergom megye/, 6. Bánhida /Komárom megye és a bákonyi diaszpóra/, 7. Nógrád /Nógrád és Szob/, 8. Balassagyarmat /B.gyarmat és Szécsény/, 9. Salgótarján és Szécsény/, 10. Miskolc /Heves megye/, 11. Forró /Abaúj megye/, 12. Sárospatak /Dél-Zemplén / 13. Nyíregyháza /a város és Szabolcs megye/, 14. Szarvas /város és környéke/, 15. Békéscsaba /a város és környéke/, 16. Tótkomlós / a város és környéke/.¹⁰

A 13. körzet tehát nyíregyházi székhellyel működött és intézte a városban ill. a tanyabokrokban, valamint Szabolcs megye egyéb településein élő szlovákság önkéntes áttelepülését /Cseh/- Szlovákiába. A budapesti központi hivatal 1946. március 4-én kezdte meg tevékenységét. Ezt követően indították be munkájukat a területi kirendeltségek is. A hivatal vezetője Nyíregyházán Frantiek Fetterik volt, a civil /polgári/ személyzethez tartozott 1 szociográfus, 1 irodai hivatalnok, 3 segédszemélyzet, összesen tehát 7 személy. A fegyveres testületet 4 katona alkotta. Feladatuk a hivatal alkalmazottjai akadálymentes tevékenységének biztosítása volt. A kirendeltségnek 1 személy és 1 teherautója volt 3 gépkocsivezetővel. A már említett "mozgó egység" 10 főből állt. Mindent egybevetve a 13. körzet kirendeltsége 24 személlyel vágott neki a feladatnak.¹¹

A CsÁB 1946. március 4-én megkezdte a toborzást az áttelepülésre a magyarországi szlovákok körében. A kulturális-népművelési szakosztály feladata volt, hogy minél több szlovákot ill. szlovák származású egyént megnyerjen az áttelepülésre. Ezt a célt szolgálták a színházi előadások, énekkari fellépések és a filmvetítések. Négy hét folyamán 81 fellépésen szerepeltek a Turócszentmártoni Kamaraszínház, a Szlovák Tanítók Énekkara és a Bradlan nevű nagyszombati munkáskórus művészei, többek között Nyíregyházán is.¹²

Az áttelepülés propagálásához óriási mennyiségű plakátot, szórólapot, brosúrát használt fel a propaganda szakosztály. A CsÁB szlovákiai szócsöve a Národná Obroda, Magyarországon a napilappá változott Sloboda, a SzAF addigi hetilapja lett.¹³A propagandához szervesen hozzátartoztak a filmvetítések, melyek 1946. március 23-án kezdődtek el. A szlovákok körében a Jánoik című film örvendett a legnagyobb népszerűségnek. A magyar hivatalok a film vetítéséhez számos esetben akadályt gördítettek. A belügyminisztérium szerint a film sok félreérthető jelentetést tartalmaz, ezért elrendelte, hogy minden egyes vetítés előtt rövid ismertető előadás hangozzék el a film tartalmáról. Az említett filmen kívül vígjátékokat, filmhíradókat és Csehszlovákiáról szóló ismeretterjesztő filmeket vetítettek 113 községben 170 előadáson 53.000 néző előtt.¹⁴A filmeseknél maradvan meg kell jegyezni, hogy nem csak vetíteni jártak az egyes településekre, hanem a toborzást filmre is vették. Megörökítve ezzel a helyiek folklórját, szociális

helyzetét és a CsÁB munkáját. A 2 tagú stáb 1946 tavaszán Nyíregyházán is forgatott.¹⁵

A lakosságcsere egyezmény függeléke szerint minden egyes községben a CsÁB 2 nyilvános gyűlést tarthatott. A hivatalos toborzás alatt 133 településen 277 naggyűlést tartottak 124.900 hallgató előtt. A szónokok nemcsak a CsÁB munkatársai voltak, de számos magasrangú szlovák közéleti személyiség is bekapcsolódott az áttelepülés népszerűsítésébe. Csak néhány név a sok közül: a kormány alelnöke, V. irok, az SzNT alelnöke, Lettrich, a mezőgazdasági megbízott, Kvetko, az iskolaügyi megbízott, L. Novomesk, a közlekedésügyi megbízott, Husák, Osusk ág. ev. püspök és még számos képviselő.¹⁶ Említést kell tennünk a Magyar Rádió 226 szlovák nyelvű adásáról is, mely az áttelepülésről szolgáltatott információkat az érdeklődőknek az éter hullámain keresztül.¹⁷ A propaganda szakosztály előzetes költségvetése szerint az egész toborzás anyagi kiadása 3,8 millió koronát tett ki.¹⁸

I.3.

Az egyezmény alapján a CsÁB 1946. március 4-től hat héten keresztül május 27-ig folytatta a toborzást. Utólag ez a határidő egy hónappal meg lett hosszabbítva június 27-ig. A 18 körzetben 1066 községben /tanyabokorban/ 97610 személyt írtak össze a feltételezett 275-350 ezer magyarországi szlovák helyett, 51 974 ha földingatlanlannal és 14 750 házzal.¹⁹ Az áttelepülésre jelentkezők számát a CsÁB 1948-ban a jelentkezési ívek áttanulmányozása során 92 390-re javította.²⁰

A nyíregyházi területi kirendeltség hatásköréből 116 községből /településről/ 5850 szlovák jelentkezett áttelepülésre az első időszakban. Az utólag meghatározott egy hónapos időszakban 313 fővel gyarapodott az önkéntes áttelepülésre jelentkezők száma, így számuk összesen 6163 személy lett, /később ezt a számot 6065-re javították ki/. A jelentkezők között 247 hadifogoly szerepelt, akiknek szintén lehetővé tették, hogy áttelepüljenek Csehszlovákiába.²¹

A magyar kormány titokban igyekezett fékezni a toborzást. A belügyminisztérium még a toborzás befejezte előtt rendeletet adott ki a CsÁB propaganda tevékenységének feltűnés nélküli megfékezésére.²² A kormány tagjai sem nézték tétlenül az egyre erősödő áttelepülési lázt. Rákosi, a kormány alelnöke 1946. április 22-én Békéscsabán egy kommunista naggyűlésen kijelentette, *„azok a szlovákok akik nem települnek át, Magyarországon előnyben lesznek részesítve.”* Április 28-án pedig Nagy Ferenc kormányfő tett éles kijelentéseket a szlovákok áttelepülése ellen, éppen Nyíregyházán.²³

A meghírdetett toborzás végeredménye tulajdonképpen mindkét fél számára csalódással végződött. A magyar kormány nem feltételezte, hogy majd 100 ezren jelentkeznek az áttelepülésre, a csehszlovák fél viszont a 100 ezres népcsoport

paritásos cseréjével semmiképpen sem tudta megoldani a számára oly nagy terhet jelentő szlovákiai magyarság kérdését.

I.4.

A lakosságcsere egyezmény aláírását követően a két kormány között nem született megegyezés annak megkezdéséről. A csehszlovák kormány és a Megbízottak Testülete a lakosságcsere befejezését 1947 májusára feltételezték. A Telepítési Hivatal javaslatát elfogadva a Megbízottak Testülete végül is úgy döntött, hogy a Magyarország és Csehszlovákia közti lakosságcsere megkezdését 1946. szeptemberére fogja kezdeményezni a magyar félnél.²⁴ A magyar parlament az egyezményt 1946. május 14-én jóváhagyta, a kormány azonban kibúvókat keresve igyekezett mellékvágányra állítani azokat az erőteljes csehszlovák követeléseket, melyek a lakosságcsere megkezdésére vonatkoztak. A csehszlovák-magyar Vegyesbizottság 1.számú határozata végül is a csehszlovák fél sikerét hozta, egyoldalúan áttelepült az országból 1946 június elején 115 szlovák bányász család /606 személy/ a bánhidai körzetből.²⁵ További eredmény volt csehszlovák részről, hogy a Vegyesbizottság 1946. július 4-i ótátrafüredi ülésén született 8. számú határozat szerint adva volt a lehetőség a vagyontalan szlovákoknak az egyoldalú áttelepülésre. Az ő áttelepülésük 1946. szeptember 18-án kezdődött. A csehszlovák félnek az ún. nyolcasok áttelepülésével az volt az elsődleges célja, hogy megtörje a magyar ellenpropagandát és hitet adjon az áttelepülésre jelentkezőeknek, ugyanis sok helyen elégedetlenségüknek adtak hangot áttelepülésük elnapolása miatt.²⁶ A CsÁB szerelvényein bányászok és munkások hagyták el Magyarországot azzal a céllal, hogy valamiképpen csökkentsék a nagy munkaerőhiányt, főleg Csehszlovákiában. Az áttelepülés a 18 körzetből arányosan folyt. Nyíregyházáról szintén indultak csoportok vagyontalan szlovákokkal. Összesen hét csoport /transzport/ volt összeállítva, ebből 1946. december 31-ig négy hagyta el Nyíregyházát. Mind a négy csoport autószerelvénnel utazott el végképp és Sátoraljaújhelynél /Slovenské Nové Mesto/ lépett be Csehszlovákiába. Az első 1946. október 14-én, az utolsó november 30-án indult. A négy szerelvénnel összesen 576 személy került át, akiket Csehszlovákiában helyeztek el. Az 576 személy mellett 248 maradt vissza.²⁷

I.5.

Mint említettük, Csehszlovákiában 1946 nyarától teljes mértékben megindultak az előkészületek a lakosságcsereére. A Telepítési Hivatal szervezte az áttelepülésre jelentkező szlovákok elhelyezését, bevonva ebbe a munkába az érintettek képviselőit is. A Magyarország 18 CsÁB körzetéből jelentkező szlovákok többségének új lakóhelyéül Dél-Szlovákia magyar többségű járásai voltak kijelölve. A 13. számú nyíregyházi körzet telepítési helye a lévai járás volt.²⁸ A meg-

határozott járásban az adott magyarországi körzetből a szlovákok bizalmi emberei a Telepítési Hivatal közreműködésével állították össze a rátelepítési listákat. Ezt a munkát a 18 magyarországi körzetből 312 bizalmi személy végezte el. Nyíregyházáról 18-an érkeztek Lévára Michal Molan vezetésével. A 18 tagú csoport 1946. szeptember 10-án kezdte meg munkáját és nem egész egy hónapig tartott, míg elkészültek a rátelepítési tervekkel.²⁹ A rátelepítési tervek elkészítésekor a szlovák hivatalnokoknak nem kis fejfájást okoztak a pontatlan magyarországi jegyzékek. A legnagyobb fejtörést az okozta, hogy a szlovákiai magyar gazdasági egységek így is túlnőtték a rájuk telepített magyarországi szlovák gazdasági egységeket. Viszont szlovák részről Léván nagyon kevés betelepíthető lakóházat találtak. A helyzetelemzésnél derült csak ki, hogy a nyíregyházi körzet teljes egészében nem helyezhető el a lévai járásban, mivel ott csak 800 gazdasági egység számára volt hely, és a nyíregyházi körzetet 1000 áttelepülő egység alkotta. Végül is a szarvasi körzet bizalmi vezetőjével sikerült olyan módon megegyezniük, hogy a szomszédos zselízi járás 7 községéből átengedett több gazdasági egységet a nyíregyházi szlovákok részére. A lévai járás 9 községébe 61 tanyabokorból 871 gazdasági egységet csoportosítottak.³⁰ A bizalmi személyek a csoportosítások elvégzésével visszautaztak Nyíregyházára.

I.6.

Magyarországon a CsÁB a hivatalosan megszabott toborozási idő letelte után is folytatta küldetését. Ez elsősorban az áttelepítésre jelentkezett szlovákok művelődésére, az áttelepülésre való felkészítésre és a szociális ellátásra terjedt ki. Az őszi folyamán rendezett művelődési és nyelvtanfolyamokra a szlovákok minél szélesebb körét igyekeztek beszervezni. Nyíregyházán is megszervezték a két tanfolyamot, amelyek 1 hónapig tartottak. 9 tanyabokorban 10 nyelvtanfolyamot sikerült elindítaniuk 650 hallgatóval.³¹ A tanfolyamok alatt a tanszereket és a segédleteket a CsÁB ingyen biztosította. Országos viszonylatban 1946-ban összesen 48 nyelvtanfolyam szerveződött 44 községben 4 707 hallgatóval.

A CsÁB szociális szakosztályának küldetéséből eredően legfontosabb feladata az áttelepülésre jelentkezett szlovákok szociális megsegítése volt. A számos segélyforma közül csak néhányat említünk meg, melyre az 1946-os évben Nyíregyházán is sor került. A szociális ellátást néhány esetben sikerült a CsÁB-nak egybekapcsolnia a propagandával is. Így volt ez a szlovák gyermekek szlovákiai üdültetésével is: 3 szakaszban - 1 hónapos üdülésen - 533 gyermeknek mutatták be Szlovákiát. Nyíregyházáról összesen 45 gyermek jutott el szüleit megelőzve az új hazába.³² A szegény családok között élelmiszert, a kisgyermekes családok között pedig babakelengye tartozékokat osztottak szét 24 328,- korona értékben. /7kg cukor, 1/2kg dara, 3kg tejpor, 50 db pelenka, 30 db babaszappan/.³³

Közben az őszön megkezdődött a vagyontalan szlovákok egyoldalú áttelepülése a Vegyesbizottság 8-as határozata alapján. A csehszlovák közvélemény nagy figyelemmel kísérte a folyamatot, de a megoldást a kölcsönös lakosságcsere-től remélte. Számos külföldi kereste fel a CsÁB körzeteket, hogy személyesen győződjön meg a magyarországi szlovákok helyzetéről. Mi Andrej iakot, az SzNT képviselőjét idézzük, aki 1946. november 6. és 9. között látogatást tett 9 körzetben, többek között Nyíregyházán is. Jelentéséből megtudjuk, hogy a szlovákok által lakott helységekből anyanyelvi általános iskolák nem működnek, egy kivétellel Tótkomlóson, ahol viszont az iskola egyházi. Békéscsabán a szlovák gimnázium megszűnt, mivel az új tanévre csak 1 jelentkező akadt. Megállapítja: *”... az áttelepülésre jelentkező szlovákok amennyiben falun, egy kompakt egységben élnek, szlovák nyelvismeretük nagyon jó. A városokban és elővárosokban lakók nyelvismerete viszont gyenge.”*³⁴ A magyar ellenpropagandáról, mely kormány szinten is folyt, ő is említést tesz. A toborzáskor, ill. azt követően a szlovákság két táborra szakadt. A két tábor - a maradni és távozni szándokozók - között számos helyen konfliktus alakult ki. Erre mutat rá A. iak, mikor ezt írja: *”a helyi magyarok rendesebben viszonyulnak az áttelepülésre jelentkezőkhez, mint a maradni szándékozók, akik a szó szoros értelmében elűzik őket.”*³⁵

A magyar kormány az ún. nyolcasok áttelepülését 1946. november 28-án leállította. A döntést az indokolta, hogy közben Csehszlovákiában megkezdődött a szlovákiai magyarok erőszakos kitelepítése a cseh országrészekbe. Az utolsó csoport - összesen 205 személy - Magyarországról így november 30-án és éppen Nyíregyházáról indult.³⁶

I.7.

A magyar kormány ezzel a lépésével megálljt parancsolt az egyoldalú népcserének, így 1946-ban több csoport nem hagyta el Magyarországot. Az ezt követő diplomáciai szöcsaták - nem kis mértékben befolyásolva az 1947. február 10-én aláírt békeszerződéseket - arra kényszerítették a két felet, hogy a már beindult lakosságcsere egyezménynek zöld utat adjanak. Gyöngyösi prágai és pozsonyi tárgyalásain hajlott a megegyezésre, de feltételként az erőszakos munkaerő-toborzás azonnali leállítását és a már kitelepített magyarok visszaszállítását követelte a csehszlovák féltől. Ekkor újabb holtpontra jutottak a kétoldalú megbeszélések, mivel a csehszlovák fél ezt saját belügyének tekintette. Végül is Szakasits Árpádnak, a kormány alelnökének március derekán tett pozsonyi, majd prágai látogatása törte meg a jeget. Közös megegyezés alapján a két fél április 8-ra tűzte ki a lakosságcsere megkezdését, azonban a magyar fél később ezt az időpontot

április 11-re kérte elhalasztani. Csehszlovákia ezt elutasítva április 8-án megkezdte a szerelvények berakodását mindkét oldalon, s így hagyhatták el Szlovákiát és Magyarországot április 11-én az első szerelvények.³⁷ A kölcsönös lakosságcsere ezzel kezdetét vette. Az első szakaszban Magyarországon 116 transport volt kijelölve Békéscsaba, Nyíregyháza, Tótkomlós, Gyöngyös és Szarvas körzetéből.³⁸ A kölcsönös lakosságcsere megkezdését a csehszlovák fél saját sikerként könyvelte el, rámutatva, hogy a magyar fél "veresége" miatt mondott le Jócsik Lajos kormánybiztos.³⁹

A Nyíregyházán és annak környékén élő szlovákok /tirpákok/ többsége meglepéssel vette tudomásul, hogy a hosszú, meddő várakozás után áttelepülhet Szlovákiába. A hosszú - majd egy éves - várakozás azonban sokukban megváltoztatta eredeti elhatározásukat. A toborzás folyamán jelentkezett 6163 személy első tagjait a B 26-8-13-as számú szerelvény szállította, mely április 11-én, 20 óra 20 perckor indult a nyíregyházi vasútállomásról. A nyíregyházi MÁK jelentése szerint: *"...a szerelvényen 71 fő lett volna áttelepítendő. Ténylegesen 34 fő indult útnak Csehszlovákiába, a többiek nem voltak hajlandók áttelepülni."* Szintén ezzel a szerelvénnel ment a múlt évből visszamaradt vagyontalanok két csoportja. Mindent összevetve, az első szállítmánnyal 114 fő utazott. *"Több külföldi sajtótudósító jelent meg Nyíregyházán. A szerelvényről lemaradt családoknál helyszíni kiszállás során érdeklődtek a visszamaradás, illetve annak idején történt jelentkezésük okairól és körülményeiről"* - áll a jelentésben, majd így folytatja: *"...a visszamaradási készség egyébként a kirendeltség területén 35-40%-ban tapasztalható."*⁴⁰

Szlovákiában a magyarországi áttelepülők elhelyezését a Körzeti Telepítési Hivatalok szervezték, melyek a Pozsonyi Telepítési Hivatal közvetlen irányítása alatt álltak. A Lévai Körzeti Telepítési Hivatal kinevezett előljárója Imrich Belánik 1945. október 23-án került a városba a hivatal létrehozásának céljából.⁴¹ A lévai hivatal a magyarországi szlovákok pontos érkezéséről először Okáli kormánybiztos értesítette Budapestről⁴² és csak ezt követte a Pozsonyi Telepítési Hivatal utasítása az ünnepi fogadás megszervezésére. A nyíregyházi szerelvényt a határon a Telepítési Hivatal vezetője fogadta. Itt 3 napi száraz élelemmel és ajándécsomaggal /cipő, ruha, cigaretta/ látták el az áttelepülőket. A határállomáson - Párkányban - a hivatal vezetője kiválasztotta a legrátermettebb személyt, aki felolvasta az ünnepi köszöntőt a fogadáson. A feldíszített szerelvény április 13-án, 8 óra 22 perckor futott be a lévai vasútállomásra. A tömeg az állomáson nagy díszszel és pompával várta a szlovákok első csoportját, akiket a népviseletbe öltözött lányok kenyérrel és sóval fogadtak. Az állomáson a helyi közigazgatási bizottság elnöke mondott ünnepi beszédet. Ezt követően az egész szerelvényt mellékvágányra állították és katonai diszszázad kíséretével vonult be a tömeg a város főterére. A Hősök Terén Fratack, a Megbízottak Testületének alelnöke és

Novomesk oktatásügyi megbízott fogadta ünnepi szavakkal a szlovákok első csoportját.⁴³

Az első szerelvényt követően egymás után folyamatosan indultak a szlovákokat szállító szerelvények Nyíregyházáról a lévai járásba. Az első teljes szerelvény, amelyről nem maradt vissza senki sem, április 14-én hagyta el Nyíregyházát, ez 32 család és 133 személy volt.⁴⁴ A lakosságcsere első évében és annak első szakaszában összesen 27 transzport indult Nyíregyházáról 1947. április 11. és május 14-e között.⁴⁵ Az út általában 2 napig tartott, hacsak nem jött közbe valami, mint például a B 23-8-13-as szerelvényénél, mely a pilismonori vonalon kigyulladt.⁴⁶

Az áttelepültek számának meghatározásánál a források nem azonosak. Lényegében ez érthető is. Más adatot kapunk a MÁK, a lévai Telepítési Hivatal és a CsÁB központ kimutatásaiból. Ez utóbbit alapul véve 1947-ben összesen 3417 személy települt át Csehszlovákiába. Ebből a számból a lévai Telepítési Hivatal statisztikája szerint 3 084-en a lévai és a zselizi járásban lettek elhelyezve.⁴⁷ A különbözetet az ún. nyolcasok alkotják, akik Csehországba kerültek. A szlovák statisztikai kimutatásokból pontos képet alkothatunk az áttelepült tír pákság vagyoni helyzetéről. A 27 transzporttal összesen 312 lovat, 729 szarvasmarhát, 2454 sertést, 126 juhot, 69 kecskét, 10791 baromfit, 72 vetőgépet, 41 gereblyező gépet, 285 szekeret, 194 ekét, 1 traktort, cséplőgépet és kaszálógépet hoztak magukkal Szlovákiába.⁴⁸

A lakosságcserét megelőző csehszlovák propagandáról dióhéjban már szóltunk. Arról viszont, hogy a Nyíregyházán és annak környékén élő szlovákok hogyan viszonyultak az áttelepüléshez, még nem. Tegyük egy kis kitérőt és gondolatban térjünk vissza egészen 1946. tavaszához, mikor országszerte megkezdődött a toborzás az áttelepülésre. A toborzás nagyon átgondoltan és a célnak megfelelően volt elkészítve. A stratégiát a propaganda csoport egyik üléséről készült jelentés fedi fel: *”...munkatársainknak minden egyes településen az áttelepülésre meg kell nyernie 3-4 módosabb gazdát, akiket majd követni fognak a szegényebbek is.”* - áll a jelentésben.⁴⁹ Azonban ez sem országszerte, sem Nyíregyházán nem volt általános. A vagyonösszeíró bizottság magyar tagjai 1947. III. 30-i jelentésükben általános benyomásaikról így nyilatkoznak: *”...a Szlovákiába kitelepülők legnagyobb része el akar menni, kivéve a módosabbakat. Ennek dacára művelik földjeiket, ritka kivétellel. A kitelepülőknek sok juttatott földje van, mert sok a gyerek egy-egy családban. A kitelepülőkkel elég ellenséges a helyzet, minden bajt azoknak rónak fel.”*⁵⁰

De a többséget a nemzeti elv és a jobb megélhetés lehetősége nem tántorította el az áttelepüléstől. Talán az első szerelvény elindulása körül támadt problémák jellemezték legjobban a tír pákok lelki világát. *”...általában az a vélemény alakult ki - valószínűleg tudatos ily irányú információ nyújtások után - hogy az*

áttelepülési szándékát visszavonók vagyon és esetleg állampolgári jogok megsorbitásának lesznek kitéve visszamaradásuk esetén. Ezt alátámasztja az a tény is, hogy több család kik jelentkezésüket már visszavonták előbbiektől tartván, áttelepülni szándékoznak, elhatározásuk és meggyőződésük ellenére.” - jelenti a MÁK kirendeltség vezetője 1947. áprilisában.⁵¹ A CsÁB kirendeltség havonta küldte helyzetjelentését a központnak Budapestre. Az áttelepülés első szakaszának befejeztével Nyíregyházáról 1947-ben több szlovák nem települt át. A kirendeltség vezetője 1947. szeptember havi jelentésében rámutat, körzetéből az áttelepülésre várók száma 700 személy, és egy esetleges toborzás esetén újabb 2000-2500 személyt lehetne a jegyzékbe felvenni.⁵² A magyar propagandáról szólva leírja, hogy *“1947.szeptember 21-én a római katolikus templomban felolvasták Mindszenty pásztorlevelét, amely egészében az áttelepüléssel foglalkozott, s melyben rámutatott az egész lakosságcsere embertelen mivoltára”*. Majd így folytatja: *... ez a jelenség depresszíven hatott az áttelepülés jelentkezőire, és rámutatnak, hogy Mindszenty nagy úr, akire a kormány is hallgat és az egésznek a következménye az egész lakosságcsere leállítása lesz”*.⁵³ A visszamaradt jelentkezők csoportja 1947 őszére teljesen elbizonytalanodott. Nem tudták, átjutnak-e Szlovákiába a tél beállta előtt vagy sem. Ebből következően legtöbbjük berendezkedett a téltre és a CsÁB munkatársainak kijelentették, hogy ezután már nem szándékoznak áttelepülni.

Kerülték a közvetlen kapcsolatot a CsÁB munkatársaival, sőt tömegesen küldték vissza a kirendeltségbe a Sloboda című napilapot. *“Elegünk van a bizonytalan életből, végre nyugalmat és békességet szeretnénk a magyar polgártársainktól és a hivataloktól”* - nyilatkozták. Arra a kérdésre, hogy tulajdonképpen akkor miért jelentkeztek az áttelepülésre, azt a választ adták, hogy *“...annak idején nem volt munkalehetőség, a pénz sem ért semmit és a kedvező csehszlovákiai helyzet vonzotta őket”*.⁵⁴

I.8.

Az 1848-as év a csehszlovák vezetés elvárásaival ellentétben kezdődött. Január és február hónapokban a tél miatt szünetelt a kölcsönös lakosságcsere. A csehszlovák kormánybiztos, Okáli február 29-én elhagyta Budapestet és visszatért Pozsonyba, ahol is kinevezték belügyi megbízottnak. A magyar kormányt egyre jobban aggasztották a visszamaradt szlovákiai magyarsággal szemben elkövetett intézkedések. A külügyminisztérium a nagykövetségen keresztül figyelmeztette a csehszlovák felet, és a népcsere leállításával fenyegette meg. A legnagyobb fejtörést viszont a paritás elvének csehszlovák részről történő be nem tartása okozta. A magyar szerelvények rendszeresen indultak Szlovákiából, míg a szlovák áttelepülők közül az önkéntesség elve alapján egyre többen tagadták meg az áttelepülést.⁵⁵ A CsÁB szervei éppen ezért fokozták tevékenységüket és igye-

keztek a már jelentkezett szlovákokat minél jobban és hatékonyabb formában rábírní az áttelepülésre.

Nyíregyházán a tavasz folyamán több színházi előadást szerveztek, a nézők száma meghaladta az ezret. A budapesti CsÁB kulturális szakosztályának előljárója májusban személyesen jelent meg több tanyabokorban, ahol előadással egybekötött kultúrestéken próbált hatni a szlovák lakosokra.⁵⁶ A területi kirendeltség aktivistái sorra járták a tanyabokrokat és győzködték az embereket. A nagy erőfeszítéssel végzett munka csak részben hozta meg gyümölcsét, ugyanis márciustól októberig csak 13-an települtek át Szlovákiába ill. Csehországba. Az utolsó áttelepülési hullám a nyíregyházi körzetből az év utolsó két hónapjában zajlott. November két napján /2-án és 28-án/ két-két szerelvény hagyta el Nyíregyházát összesen 432 személlyel. Az utolsó szerelvény - 70 személlyel - viszont 1948. december 16-án hagyta el a várost. Az utolsó két szerelvény indulását megelőzően egy nagyméretű rendezvényre került sor, melyen a CsÁB és a Magyarországi Szlovákok Szövetségének képviselői ünnepélyesen búcsúztatták a nyíregyházi tirpákság utolsó áttelepülő csoportjait.⁵⁷

Az év végével a CsÁB körzeti kirendeltségeinek irodái sorra szűntek meg. Így volt ez Nyíregyházán is. A 13. körzeti kirendeltség 1948. november 30-án megszűnt, ezt követően a területet a 10. számú miskolci körzethez csatolták.⁵⁸ A Magyarországon működött 18 CsÁB kirendeltség területéről áttelepült szlovákok statisztikai táblázatán Tótkomlós, Pécs és Sátoraljaújhely körzetet negyedikként a nyíregyházi körzet követi.⁵⁹

Jegyzetek

1. **Čierna-Lantayová D.:** Podoby česko-slovensko - maďarského vzťahu 1938-1949, Bratislava, 1992, 78.
2. Slovenský národný archív v Bratislave /Szlovák Nemzeti Levéltár Pozsony, a továbbiakban SNA-B/, Fond Poverenictva informácii a osvety/ a továbbiakban PIO/, inv. č. 72, kr. 49, č. 10 818/1947 Ročná správa odsunového odboru za rok 1946 /A CsÁB kitelepítési osztályának 1946.évi jelentése/.
3. Uo.
4. Nyíregyházán ez a szándék csak az erőteljes propaganda után vert gyökeret. 1928-ban a Csehszlovák Köztársaság megalakulásának 10. évfordulóján a helyi szlovákok nyilatkozatban ítélték el a cseh politika tényerését Szlovákiában, melyben párhuzamot vontak *“a cseh uralom alatt élő szlovákok gazdasági és politikai helyzete valamint a Magyarországon élő nemzetiiségek helyzete között”*. Ugyanakkor nyílt levélben a *Toledo*i Hírlapon keresztül felhívással fordultak az Amerikában élő szlovákokhoz Trianon revíziójának támogatása ügyében. Népszavazás kiírását követelték a nagyhatalmaktól, ugyanis szerintük a szlovák nemzet a testvéri magyar nemzettel szeretne újra egy hazában élni. Okresn archív v Galante /Járási Levéltár - Galánta/, Fond Okresn úrad v Galante, č. 398/1928 prez. kr.26.
5. **Bobák J.:** Antifašistický front Slovanov v Maďarsku /1945-1947/, Slováci v zahraničí 10, Martin, 1984, 11.

6. Čierna-Lantayová D.: 83.
7. SNA-B, Fond Predsedníctvo Sboru Provereníkov, č. 170/1946 Dov.
8. Uo.
9. Uo.
10. Uo.
11. SNA-B, PIO, inv. č. 71, kr.37 č. 1848/1946, Oblastné úrady ČsPK. Osobné a vecné obsadenie /Jelentés a CsÁB körzeti kirendeltségek személyi összetételéről és anyagi felszereltségéről/
Országos kimutatás /16 CsÁB körzet/
Hivatalnok	88	Gépkocsivezető	34
A katonai alakulat tag.sz.	52	Személygépkocsi	16
A katonai helyőrség tag.sz.	140	Tehergépkocsi	18
- A polgári személyzet beosztása a 16 körzetben:*
Hivatalvezető	Szociográfus	Hivatalnok	Segédszemélyzet
19	16	23	33
12. Uo. Plán práce kultúrno-osvetového oddelenia /A kulturális-közművelődési osztály munkaterve/
13. Uo. Zpráva propagačného odboru ČsPK v Maďarsku /A CsÁB propaganda szakosztályának jelentése/
14. SNA-B, PIO, inv. č. 72 kr. 49, č.10 818/1947, Zpráva o kultúrno-propagačnej činnosti ČsPK od 5.3. - 31.12.1946. /Jelentés a CsÁB kulturális-propaganda tevékenységéről 1946. március 5. és december 31-e között/.*Kimutatás a felhasznált propaganda anyagról:*
- plakát 118 100 db
 - folyóirat, újság 790 000 drb. /ebből 400 000 Szloboda és 112 000 Národná Obroda/
 - könyv 46 335 db
 - röpcédula 540 000 db
 - kis kiadvány 279 500 db
- "Naponta érkeztek hírek a körzetekből, azokról az összetűzésekről, melyek a propagációs anyagok kiragasztásakor történtek, és arról, hogy ezeket az éjjel ellenségeink letépték. Propagációs anyagban ennek ellenére az ország területén nincs hiány."*
15. Uo., Činitelia filmu /Filmesek/. A 2 tagú stáb 1946. március 6-án érkezett Csehszlovákiából. Magyarországi tartózkodásuk alatt Békéscsabán, Tótkomlóson, Pitvaroson, Sósúton, Sárísápon, és Nyíregyházán vették filmre a szlovákság helyzetét dokumentáló anyagot.
16. Uo.
17. Uo. Rozhlas /Rádió/. A Budapestről sugárzott adás 1946.március 10-én indult és 1946. április 14-ig tartott, reggel 6.30-tól 6.45-ig és este 19.45-től 20.00-ig. A szlovák nyelvű adások műsoranyagát a magyar belügyminisztérium ellenőrizte. A több mint egy hónapos sugárzás alatt 226 műsort 16,4 órában közvetített a magyar rádió.
18. Lásd a 11. jegyzetet. Rozpočet /Költségvetés/.
19. SNA-B, PIO, inv. č. 72 kr. 49 č.10 818/1947, Situačná správa o práci štatistického odboru za rok 1946 /Helyzetjelentés a statisztikai szakosztály tevékenységéről az 1946-os évben/.
20. SNA-B, Povereníctva financií /a továbbiakban PF/ Fond, inv. č. 867 kr. 922, č. 609/1949-Döv. Výročná správa ČsPK za rok 1948. /Évvégi jelentés a CsÁB 1948-as tevékenységéről/.
21. Lásd a 19. jegyzetet. A CsÁB 18 magyarországi körzetében a toborzás első időszakában 91 531, az utólag meghosszabbított egy hónapos időszakban 6 079, összesen 97 610 magyarországi szlovák jelentkezett áttelepülésre. A toborzás eredményéről készített statisztikai kimutatás szerint a bánhidai körzetben 153 településről - országos viszonylatban a legtöbb - jelentkeztek áttelepülésre. A jelentkezők számszerű kimutatása szerint a legtöbb szlovák a békés-

csabai körzetben - 16 827 fő - volt Külön tartották nyilván a zsidó vallású családokat. Nyíregyházán számuk 16 esetleg: fő /10 család/, országos viszonylatban pedig 486 fő /279 család/.

22. Uo.

23. Uo. Protipropaganda maďarskej vlády /A magyar kormány ellenpropagandája/.

24. **Bobák J.:** Výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom /1946-1948/, Slováci v zahraničí 8, Martin, 1982, 78.

25. Uo.

26. Lásd a 2. jegyzetet.

27. Uo., Výkaz o transportoch prevedených do 30.11.1946. /Kimutatás az 1946.november 30-ig átszállított transzportokról/.

28. Štátny oblastný archív v Nitre /Állami Körzeti Levéltár - Nyitra, a továbbiakban ŠOBA-N/, Fond Oblastný osídlovací úrad v Leviciach/ a továbbiakban OOÚ-L/ č. 1946/Ia/b.č. kr.1.

Országos rátelepítési terv

Magyarországi CsÁB körzet

Szlovákiai OOÚ körzet

1. Budapest	Somorja /Párkány, Pozsony/
2. Pilis	Somorja /Párkány, Pozsony/
3. Aszód	Somorja /Dunaszerdahely, Párkány/
4. Kiskőrös	Érsekújvár /Verebély, Zselíz/
5. Esztergom	Párkány
6. Bánhida	Érsekújvár
7. Felsőpete	Rimaszombat /Tornalja/
8. Balassagyarmat	Losonc
9. Salgótarján	Losonc
10. Miskolc	Rimaszombat /Feled/
11. Forró	Kassa-vidék
12. Sátoraljaújhely	Királyhelmec
13. Nyíregyháza	Léva
14. Szarvas	Zselíz
15. Békéscsaba	Komárom /Érsekújvár, Ógyalla/
16. Tótkomlós	Galánta /Vágsellye/
17. Gyöngyös	Losonc /Feled, Rimaszombat/
18. Pécs	Érsekújvár

29. ŠOBA-N, OOÚ-L, č. Ia/695/1946 kr.11, Situačná správa k 15.10.1946 /Helyzetjelentés 1946. október 15-ig/.

30. Uo. č. Ia/547/1946. prez. kr. 1. Egy más forrás szerint - č.474/1946 prez. kr.2 - a gazdasági egységek csoportosítását így állították össze:

Sorszám

Község Szem.sz. Gazd. egys.

Tanyabokor

1. Kiskoszmály /Malé Kozmálovce/

Kovács bokor

Nádas “

Gerhart “

Róka “

Benkő “

Polyák “

Debrő “

2. Marosfalva /Marušová/

Felsőpázsit

Szekerés

3. Újbars /Nový Tekov/

Füzes bokor

Dankó “

		Jakus “ Nyírszőlős Felsősóskút Nagyvadas Dankó bokor Vencsellő Sváb bokor Vajda “ Sulyán “ Zombori “ Újteleki szőlő Debrő bokor
4.	<u>Szekeres</u> Kiskálna /Kálnica/	Sulyán bokor Újkisteleki szőlő Tamás bokor
5.	<u>Báji</u> “ Nagykálna /Kálna/	Puposhalom Belegrád Bundás bokor
6.	<u>Tamás</u> “ Garamlők /Lok/	Cigány bokor Belfi “ Vadas “ Hajdúdorog Szeles bokor Nagylapos
7.	<u>Kálmánháza</u> Felsőszecse /Horná Seč/	Báji bokor Verbőci “ Császárszállás
8.	<u>Varga bokor</u> Alsózsolca /Dolná Seč/	Sipos bokor Tamás “ Bundás “ Verbőci “ Puposhalom
9.	<u>Hajdúdorog</u> Nagyod /Nad'od/	Antal bokor Sváb “ Vajda “ Zombori “ Salamon “ Szélső “
10.	<u>Nyírszőlős</u> <u>Léva /Levice/</u> <u>Nyíregyháza</u>	
11.	Bori /Bory/	Sipos bokor Suján “

Újkistelekiszőlő
Ókistelekiszőlő

Borbánya

12. Kiskér /Malý Kiar/
13. Vámosladány /Mýtne Ludany/

Markó bokor

Manda I., II., III.
István bokor
Újtelek “
Lóci “
Rozsrét
Kordován “
Alsóbadúr
Bálint bokor
Sóstóhegy
Zombori “
Antal “

Kazár “

14. Kisóvár /Ovarky/
Bundás “
15. Hontfüzesgyarmat /Hontianske Ďarmoty/

Magyar bokor
Rozsrétszőlő
Alsópázsit
Borbánya
Örökösöld

Kistelekiszőlő

16. Felsőfegyvernek /Horný Fed'vernek/
Baktalórántháza
17. Alsófegyvernek /Dolný Fedvernek/

Felsősima
Alsópúpos
Lakatos bokor
Horváth “
Halmos “
Ferenc “
Bundás “
Újkistelekiszőlő

Tamás bokor

18. Garamszentgyörgy /Svätý Jur/
Felsősima

Kálmánháza

31. SNA-B, PIO, inv. č. 72 kr.49 č. 10 818/1947. Správa o kultúrnej činnosti za dobu od 1. do 30. 11.1946. /A CsÁB /Jelentés a CsÁB tevékenységéről 1946. november 1-től 30-ig/.
32. Uo. Správa o činnosti sociálnej skupiny ČSPK za rok 1946. /Jelentés a CsÁB szociális osztályának 1946. évi tevékenységéről/.
33. Uo.
34. Lásd a 31. jegyzetet. A képviselő Nyíregyházán kívül ellátogatott még Felsőpeténybe, Balas-sagyarmatra, Salgótarjánba, Miskolcra, Forróra, Sátoraljaújhelyre, Gyöngyösre és Aszódra.
35. Uo.
36. Uo., Výkaz o transportoch prevedených do 30. 11. 1946. /Kimutatás az 1946. november 30-ig átszállított transzportokról/.
37. Čierna-Lantayová D.: I. m. 115.
38. SNA-B, PIO, inv.č. 73. kr. 71. č. 107/1948. Výročné správy /Évvégi jelentések/.
39. Uo.

40. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Levéltára /a továbbiakban SZSZBMÖL/. A csehszlovák lakosságcsere lebonyolító Áttelepítési Kormánybiztosság iratai /a továbbiakban MÁK-Ny/, i. sz. 133-II/K/1947 34. doboz.
41. ŠOBA-n, OOÚ-L, č. Ia-1/1945 prez. kr.1.
42. Uo., č. IVc/546/1947 prez. kr. 7.
43. Uo., č. IVc/555/1947 prez. kr. 7.
44. SZSZBMÖL. MÁK-Ny, sz. n. 32. doboz /Kimutatás/.
45. Uo.
46. ŠOBA-N, OOÚ-L, č. Ib/1111/1947, a szerelvényen egy tehervagon gyulladt ki.
47. Uo., Ia/1947 b.č. kr. 22. Výkaz o došlých transportoch na Slovensko /Kimutatás a Szlovákiába érkezett transzportokról/.
48. Uo. 47.
49. Lásd a 11. jegyzetet. Správa o porade miestnych propagačných skupín /Jelentés a helyi propaganda-csoportok üléséről/.
50. SZSZBMÖL. MÁK-Ny, sz. n. 36. doboz.
51. Uo.
52. Lásd a 19. jegyzetet. Výpisy z hlásení vedúcich oblastí za september 1947. /Kivonatok a CsÁB területi vezetőinek 1947 szeptember havi jelentéseiből/.
53. Uo. Propaganda Maďarov a neprihlásených Slovákov. /A magyarok és az áttelepülésre nem jelentkezett szlovákok propagandája/.
54. Uo., Nálada presidlencov, sťažnosti, bieda - Nyíregyháza /Az áttelepülők hangulata, nyomora és panaszai - Nyíregyháza/.
55. Lásd a 20. jegyzetet. *"A magyarok rendszeresen hagyták el Szlovákiát, míg az önkéntesség elve alapján áttelepülőink 50 %-a az utolsó szakaszban nem volt hajlandó elhagyni otthonát. Az áttelepülők száma 1948-ban keservesen kevés"* - áll a jelentésben.
56. Lásd a 38. jegyzetet. Správa kultúrneho oddelenia za obdobie od 1. 5. - 31.5.1948./ A CsÁB kulturális osztályának tevékenysége 1948. május 1 és 31-e között/. Pavol Hudec május 22-én és 23-án Nyíregyházán, Zombori- és Nádas borkorban tartott előadást a Gyermeknap alkalmából. Az előadást követően színdarabbal szórakoztatták az érdeklődőket. A CsÁB kirendeltség alkalmazottjai rendszeresen a tanyabokrokban is végeztek propagandát. Ezen belül 28 rendezvényt állítottak össze, melybe 56 települést /tanyabokrot/ vontak be.
57. Lásd a 20. jegyzetet. Výročná správa kultúrneho oddelenia za rok 1948. /A kulturális osztály jelentése az 1948-as évről/.
58. Uo. Výročná správa organizačného a personálneho oddelenia ústre dia ČsPK v Maďarsku za čas 1.1.1948 do 31.12.1948. /A CsÁB központ személyzeti és szervezési osztályának jelentése az 1948-as évről/.
59. Výročná správa ČsPK za rok 1948 /Jelentés a CsÁB 1948-as évi tevékenységéről/. A magyarországi szlovákok áttelepülését értékelve a CsÁB központ megbízott vezetője így fogalmaz: *"...az áttelepülés számszerű eredményét 59 774 személlyel fejezhetjük ki, szemben a 95 421 jelentkezővel. Ez a szám nem is olyan kedvezőtlen, ha figyelembe vesszük azokat az akadályokat, melyeket a magyarok 3 éven át utunkba állítottak. Vigasztalóbb viszont a Szlovákiából kitelepített magyarok mérlege a magyar források alapján. Ezek szerint akciónk eredményességét mutatja, hogy sikerült ezzel érzékenyen meggyengítenünk a magyar kisebbséget Szlovákiában."*

A nyíregyházi szlovákok áttelepülési statisztikája

Jelentkezett	Áttelepült	1946 /%/	1947 /%/	1948 /%/	Összesen /%/
6 065	576	9,5/	3417 /56,3/	515 /8,5/	4508 /74,3/